

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการส่งออกข้าวในเวียดนาม Factors Affecting the Success of Rice Exports in Vietnam

สุทธกร น้อยโนนงิ้ว¹, พระครูประยุตสารธรรม (วรชาติ ทะสา)²,
อาทิตย์ ผ่านพูล³, ณฐอร เจือจันทร์⁴

Sutakorn Noinonngiu¹, Phrakhruprayutsaradham (Worachat Thasa)²,
Artit Phanphoon³, Nathaorn Juejan⁴

¹⁻⁴มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

¹⁻⁴Mahamakut Buddhist University, Isan Campus

Email: sutakorn2110@gmail.com

Received: 30/06/2569

Revised: 28/09/2569

Accepted: 29/09/2569

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการส่งออกข้าวในเวียดนาม โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารวิชาการ งานวิจัย และรายงานด้านเศรษฐกิจการเกษตร พบว่า ความสำเร็จของการส่งออกข้าวของเวียดนามเกิดจากหลายปัจจัยสำคัญ ได้แก่ การสนับสนุนจากภาครัฐ การพัฒนาเทคโนโลยีการเกษตร ความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่สามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง ต้นทุนการผลิตที่แข่งขันได้ การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ และการขยายตลาดการค้าระหว่างประเทศ นอกจากนี้ เวียดนามยังสามารถปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงของตลาดโลกผ่านนโยบายพัฒนาเกษตรสมัยใหม่และข้อตกลงการค้าเสรี ส่งผลให้เวียดนามกลายเป็นหนึ่งในประเทศผู้ส่งออกข้าวรายสำคัญของโลก อย่างไรก็ตาม ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ คุณภาพสินค้า และการแข่งขันในตลาดโลกที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ : ความสำเร็จ, การส่งออกข้าว, เวียดนาม

Abstract

This academic article aims to examine the factors contributing to the success of Vietnam's rice exports. Based on an analysis of academic literature, research studies, and agricultural economic reports, the findings indicate that this success stems from several key factors: government support, advancements in agricultural technology, the fertility of the Mekong Delta, competitive production costs, logistics system development, and the expansion of international trade markets. Furthermore, Vietnam has successfully adapted to global market shifts through modern agricultural development policies and free trade agreements, establishing itself as a major global rice exporter. Nevertheless, challenges

regarding climate change, product quality, and global market competition remain and require continuous attention and improvement.

Keywords: Success, rice exports, Vietnam

บทนำ

ข้าวถือเป็นสินค้าเกษตรที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของหลายประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะเวียดนามซึ่งเป็นหนึ่งในประเทศผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่ของโลก ความสำเร็จด้านการส่งออกข้าวของเวียดนามไม่ได้เกิดขึ้นจากปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติเพียงอย่างเดียว แต่เป็นผลจากการพัฒนาภาคเกษตรกรรมอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐาน การชลประทาน การปรับปรุงพันธุ์ข้าว การใช้เทคโนโลยี การพัฒนาระบบหลังการเก็บเกี่ยว ตลอดจนการเชื่อมโยงเกษตรกรกับผู้ประกอบการและตลาด การพัฒนาดังกล่าวทำให้ระบบการผลิตข้าวของเวียดนามมีความสามารถในการตอบสนองต่อความต้องการของตลาดทั้งในด้านปริมาณ คุณภาพ และประเภทของข้าวที่หลากหลายมากขึ้น ขณะเดียวกัน การดำเนินนโยบายด้านการค้าและการบูรณาการเวียดนามเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจโลกยังช่วยขยายช่องทางการเข้าถึงตลาดต่างประเทศ รวมถึงการสนับสนุนจากภาครัฐในด้านโครงสร้างพื้นฐาน เทคโนโลยีการผลิต และการเปิดเสรีทางการค้า พื้นที่สามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง (Mekong Delta) ถือเป็นแหล่งผลิตข้าวที่สำคัญที่สุดของประเทศ โดยมีสัดส่วนการผลิตมากกว่าครึ่งหนึ่งของผลผลิตข้าวทั้งหมด และเป็นฐานการส่งออกหลักของประเทศ การขยายตัวของตลาดโลกและความต้องการบริโภคข้าวที่เพิ่มขึ้น ทำให้เวียดนามสามารถสร้างรายได้จากการส่งออกอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามการแข่งขันกับประเทศผู้ส่งออกรายอื่น เช่น ไทย และอินเดีย ยังคงเป็นความท้าทายสำคัญ การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการส่งออกข้าวในเวียดนามจึงมีความสำคัญทั้งในเชิงวิชาการและเชิงนโยบาย เนื่องจากช่วยให้เข้าใจว่าประเทศผู้ผลิตข้าวสามารถยกระดับจากการผลิตสินค้าเกษตรขั้นพื้นฐานไปสู่การสร้างความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลกได้อย่างไร ตลอดจนทำให้เห็นบทบาทของภาครัฐ เกษตรกร ผู้ประกอบการ และกลไกตลาดในการพัฒนาห่วงโซ่คุณค่าข้าว นอกจากนี้ บทเรียนจากเวียดนามยังสามารถใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาภาคข้าวของประเทศอื่นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะในประเด็นการเพิ่มผลผลิตภาพ การสร้างมูลค่าเพิ่ม การพัฒนาคุณภาพสินค้า การกระจายตลาด และการผลิตที่คำนึงถึงความยั่งยืน

เวียดนามเป็นหนึ่งในผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่ของโลก ในช่วงครึ่งแรกของปี 2025 เวียดนามส่งออกข้าวได้ราว 4.72 ล้านตัน เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.6 จากช่วงเดียวกันของปีก่อน และมีปริมาณส่งออกสูงกว่าไทย จนขึ้นเป็นอันดับสองรองจากอินเดียตามข้อมูลของสมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย (Vietnam News Agency, 2025) อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จด้านปริมาณไม่ได้หมายถึงรายได้ที่เพิ่มขึ้นเสมอไป เพราะตลอดปี 2025 เวียดนามส่งออกข้าวได้มากกว่า 8.06 ล้านตัน มูลค่ากว่า 4.1 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ลดลงร้อยละ 10.8 ในด้านปริมาณและร้อยละ 27.6 ในด้านมูลค่า เนื่องจากราคาข้าวโลกตกต่ำและความต้องการจากตลาดต่างประเทศอ่อนตัว (Vietnam News Agency, 2026)

ตัวเลขดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าความสำเร็จของการส่งออกข้าวเวียดนามขึ้นอยู่กับหลายปัจจัยที่เชื่อมโยงกัน ปัจจัยแรกคือฐานการผลิต ซึ่งกระจุกตัวอยู่ที่ราบลุ่มแม่น้ำโขง เพราะพื้นที่นี้ผลิตข้าวกว่าครึ่งของประเทศและเป็นแหล่งของข้าวส่งออกสูงถึงประมาณร้อยละ 90 (Viet Nam News, 2025) ปัจจัยที่สองคือนโยบายภาครัฐ โดยรัฐบาลอนุมัติโครงการพัฒนาข้าวคุณภาพสูงและปล่อยก๊าซต่ำหนึ่งล้านเฮกตาร์ในที่ราบลุ่มแม่น้ำโขงภายในปี 2030 เพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความผันผวนของตลาด และแนวโน้มการบริโภคของโลก (CGIAR System, 2023) ผลการดำเนินงานช่วงสองปีแรกขยายพื้นที่เข้าร่วมได้ 354,839 เฮกตาร์ หรือร้อยละ 197 ของเป้าหมายเริ่มต้น และมีการส่งออกข้าวปล่อยก๊าซต่ำที่ได้รับการรับรองล็อตแรกจำนวน 500 ตันไปยังญี่ปุ่น (International Rice Research Institute [IRRI], 2026) ปัจจัยที่สามคือโครงสร้างตลาด เพราะเวียดนามพึ่งพาตลาดหลักบางแห่งค่อนข้างมาก โดยฟิลิปปินส์รับซื้อร้อยละ 45 ของข้าวส่งออกในสองเดือนแรกของปี 2025 (U.S. Department of Agriculture, Foreign Agricultural Service (USDA FAS), 2025) ทำให้การเปลี่ยนแปลงนโยบายนำเข้าของประเทศผู้ซื้อมีผลต่อผู้ส่งออกโดยตรง

บทความนี้จึงมุ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการส่งออกข้าวในเวียดนาม โดยให้ความสำคัญกับพัฒนาการของภาคการผลิต บทบาทของนโยบายภาครัฐ เทคโนโลยีและนวัตกรรม โครงสร้างพื้นฐาน ระบบห่วงโซ่อุปทาน การเปิดเสรีและการเชื่อมโยงทางการค้า ตลอดจนปัจจัยด้านตลาดและการแข่งขันระหว่างประเทศ เพื่อทำความเข้าใจกลไกที่ทำให้เวียดนามสามารถรักษาบทบาทสำคัญในตลาดข้าวโลก รวมทั้งวิเคราะห์ข้อจำกัดและความท้าทายที่อาจมีผลต่อความสามารถในการแข่งขันของภาคข้าวเวียดนามในอนาคต

ความสำคัญของการส่งออกข้าวในเวียดนาม

การส่งออกข้าวมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของเวียดนามอย่างมาก เนื่องจากข้าวเป็นทั้งอาหารหลักของประชาชนและเป็นสินค้าเกษตรส่งออกที่สร้างรายได้สำคัญให้แก่ประเทศ โดยกระทรวงอุตสาหกรรมและการค้าของเวียดนามระบุว่า เวียดนามสามารถส่งออกข้าวเฉลี่ยประมาณ 6–6.5 ล้านตันต่อปี และสัดส่วนประมาณร้อยละ 15 ของการส่งออกข้าวโลก ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของเวียดนามในตลาดข้าวระหว่างประเทศ (Vietnam's rice exports: Opportunities and challenges, 2021) นอกจากนี้ การส่งออกข้าวยังมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยเฉพาะการสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรและประชาชนในชนบท พื้นที่สามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง (Mekong Delta) ถือเป็นแหล่งผลิตข้าวสำคัญที่สุดของประเทศ ซึ่งผลิตข้าวมากกว่าร้อยละ 50 ของผลผลิตทั้งประเทศ และคิดเป็นมากกว่าร้อยละ 90 ของปริมาณการส่งออกข้าวทั้งหมดของเวียดนาม (Vietnam's rice exports: Opportunities and challenges, 2021) ในด้านเศรษฐกิจมหภาค การส่งออกข้าวช่วยสร้างรายได้จากเงินตราต่างประเทศและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันทางการค้าของประเทศ โดยในปี ค.ศ. 2024 เวียดนามสามารถส่งออกข้าวได้มากกว่า 9 ล้านตัน คิดเป็นมูลค่าประมาณ 5.7 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งถือเป็นสถิติสูงสุดของประเทศ (Vietnamese farmers earn record \$5.7

billion from rice exports, 2025) อีกทั้งการพัฒนาคุณภาพข้าวและเทคโนโลยีการผลิตยังช่วยยกระดับภาพลักษณ์ของข้าวเวียดนามในตลาดโลก จากเดิมที่เคยแข่งขันด้านปริมาณและราคาถูก ไปสู่การผลิตข้าวคุณภาพสูงที่สามารถแข่งขันกับประเทศผู้ส่งออกสำคัญ เช่น ไทย และอินเดีย ได้ (Opportunities and challenges for rice export, 2024) นอกจากนี้ รัฐบาลเวียดนามยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการเกษตร การพัฒนาระบบชลประทาน และการวิจัยพันธุ์ข้าวคุณภาพสูง ส่งผลให้ผลผลิตต่อไร่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนเวียดนามกลายเป็นหนึ่งในประเทศผู้ส่งออกข้าวรายสำคัญของโลก (กระทรวงพาณิชย์, 2557)

สรุป ความสำคัญของการส่งออกข้าวเวียดนามจึงไม่ได้อยู่เฉพาะที่ปริมาณการส่งออกหรือรายได้จากเงินตราต่างประเทศเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงความสามารถของภาคเกษตรกรรมในการสร้างมูลค่าเพิ่ม การพัฒนาอาชีพและรายได้ของเกษตรกร การเชื่อมโยงกับตลาดโลก และการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศ อย่างไรก็ตามความสำเร็จดังกล่าวยังต้องเผชิญกับความผันผวนของราคาข้าว นโยบายการค้าของประเทศผู้ส่งออกและผู้นำเข้า ตลอดจนการแข่งขันจากประเทศสำคัญ เช่น อินเดียและไทย

แหล่งผลิตข้าวที่สำคัญของเวียดนาม

พื้นที่ผลิตข้าวของเวียดนามกระจายอยู่ในหลายภูมิภาค แต่มีแหล่งผลิตสำคัญ ได้แก่ สามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง (Mekong River Delta) และ สามเหลี่ยมปากแม่น้ำแดง (Red River Delta) โดยพื้นที่สามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงมีบทบาทสูงที่สุดในด้านปริมาณผลผลิตและการส่งออกข้าว USDA ระบุว่าในโครงสร้างผลผลิตข้าวของเวียดนาม พื้นที่สามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 56 ของผลผลิตข้าวทั้งหมด ขณะที่สามเหลี่ยมปากแม่น้ำแดงมีประมาณร้อยละ 15 และพื้นที่ชายฝั่งภาคกลางตอนเหนือและภาคกลางมีประมาณร้อยละ 16 สามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงมีความได้เปรียบด้านทรัพยากรธรรมชาติ เนื่องจากเป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีระบบแม่น้ำและคลองจำนวนมาก มีดินตะกอนที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูก และสามารถพัฒนาระบบชลประทานเพื่อสนับสนุนการผลิตข้าวได้ อย่างไรก็ตาม พื้นที่ดังกล่าวกำลังเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงด้านสภาพภูมิอากาศ เช่น การเพิ่มขึ้นของระดับน้ำทะเล การรุกตัวของน้ำเค็ม ภัยแล้ง อุณหภูมิที่สูงขึ้น และฝนตกหนักผิดปกติ ซึ่งล้วนส่งผลต่อความสามารถในการผลิตข้าวในระยะยาว สำหรับสามเหลี่ยมปากแม่น้ำแดง แม้มีพื้นที่ผลิตข้าวน้อยกว่าสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง แต่เป็นพื้นที่เกษตรกรรมที่มีความสำคัญต่อความมั่นคงทางอาหารของประเทศ เนื่องจากมีประชากรหนาแน่นและมีการใช้พื้นที่เกษตรอย่างเข้มข้น การผลิตในพื้นที่ดังกล่าวจึงมีลักษณะเน้นประสิทธิภาพการใช้พื้นที่ การชลประทาน และการเพิ่มผลผลิตต่อหน่วยพื้นที่

รูปแบบการผลิตและพันธุ์ข้าวของเวียดนาม

การพัฒนาการผลิตข้าวของเวียดนามในระยะหลังมีแนวโน้มเปลี่ยนจากการมุ่งเน้น “ปริมาณ” ไปสู่การให้ความสำคัญกับ “คุณภาพและมูลค่า” มากขึ้น เกษตรกรเริ่มเลือกใช้พันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพทาง

กายภาพและคุณภาพการบริโภคสูง รวมถึงพันธุ์ข้าวที่มีความต้องการในตลาดส่งออก การปรับเปลี่ยนดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนากระบวนการผลิตที่เชื่อมโยงกับตลาดมากขึ้น

ข้อมูล USDA ระบุว่า ในฤดูใบไม้ผลิปี 2025 พันธุ์ข้าวที่มีความสำคัญ ได้แก่ OM5451, Dai Thom 8 และ OM18 โดยพันธุ์ทั้งสามกลุ่มนี้รวมกันคิดเป็นประมาณร้อยละ 60 ของพื้นที่ปลูกข้าวในฤดูดังกล่าว และเพิ่มขึ้นเป็นประมาณร้อยละ 68 ในฤดูใบไม้ร่วง พันธุ์เหล่านี้ยังเป็นกลุ่มพันธุ์สำคัญที่นำไปใช้ในการส่งออกข้าวของเวียดนามอีกด้วย OM5451 เป็นข้าวขาวคุณภาพดีที่ได้รับความนิยมในระบบการผลิตเชิงพาณิชย์ ขณะที่ Dai Thom 8 และ OM18 เป็นกลุ่มข้าวหอมที่ตอบสนองความต้องการของตลาดที่ให้ความสำคัญกับคุณภาพและกลิ่นหอม นอกจากนี้ เวียดนามยังมีการผลิตข้าวเหนียวและข้าวเจ้าปอไนกา โดย USDA รายงานว่าในปี 2025 ข้าวเหนียวมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 8 ของพื้นที่ปลูก และข้าวเจ้าปอไนกา มีประมาณร้อยละ 4 ทั้งนี้ ความต้องการข้าวเหนียวจากตลาดจีนเป็นปัจจัยหนึ่งที่สนับสนุนการเพิ่มพื้นที่ปลูกข้าวประเภทดังกล่าว การเปลี่ยนแปลงด้านพันธุ์ข้าวจึงสะท้อนให้เห็นถึงแนวทางการพัฒนาการเกษตรของเวียดนามที่ไม่ได้มุ่งเพิ่มผลผลิตเพียงอย่างเดียว แต่ให้ความสำคัญกับคุณภาพ ความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ และความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของข้าวเวียดนามในตลาดโลก

การส่งออกข้าวของเวียดนาม

เวียดนามมีบทบาทสำคัญในตลาดข้าวระหว่างประเทศอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะตลาดในเอเชีย แอฟริกา และตะวันออกกลาง การส่งออกข้าวของเวียดนามมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในช่วงหลายปีที่ผ่านมา และในปี 2024 ประเทศมีการส่งออกข้าวในระดับสูงเป็นประวัติการณ์ USDA รายงานว่าเวียดนามส่งออกข้าวประมาณ 8.9 ล้านตันในปี 2024 ซึ่งเป็นระดับสูงมาก แม้ว่าผลผลิตภายในประเทศจะลดลงบางส่วนก็ตาม

ปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนความสามารถในการส่งออก คือ ความต้องการข้าวในตลาดโลก การพัฒนาคุณภาพข้าว ตลอดจนความสามารถในการจัดหาและแปรรูปวัตถุดิบ นอกจากนี้ เวียดนามยังมีการนำเข้าข้าวเปลือกจากประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะกัมพูชา เพื่อสนับสนุนการแปรรูปและการส่งออกของประเทศ กลไกดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าอุตสาหกรรมข้าวของเวียดนามไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการผลิตภายในประเทศ แต่มีการเชื่อมโยงกับห่วงโซ่อุปทานข้าวในภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงด้วย อย่างไรก็ตาม การพึ่งพาส่งออกทำให้ภาคข้าวของเวียดนามมีความอ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาดโลก เช่น ราคาข้าว นโยบายการส่งออกของประเทศคู่แข่ง และนโยบายการนำเข้าของประเทศผู้ซื้อ USDA รายงานว่าในช่วงปี 2024 ราคาข้าวเปลือกในประเทศลดลงอย่างมาก และราคาข้าวในตลาดโลกได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายการส่งออกของอินเดีย ส่งผลให้ผู้ส่งออกเวียดนามต้องเผชิญกับการแข่งขันที่เพิ่มขึ้น ดังนั้น การแข่งขันของข้าวเวียดนามในระยะต่อไปจึงมีแนวโน้มขึ้นอยู่กับความสามารถในการผลิตข้าวคุณภาพสูง การสร้างตราสินค้า การพัฒนาระบบตรวจสอบย้อนกลับ การลดต้นทุน และการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มากกว่าการแข่งขันด้วยปริมาณเพียงอย่างเดียว

สรุป การส่งออกข้าวของเวียดนามมีตลาดหลักในเอเชียและแอฟริกา และมีแนวโน้มเน้นตลาดคุณภาพสูงมากขึ้น แต่ต้องรับมือกับการแข่งขันและความผันผวนของตลาดโลก แนวทางการแข่งขันของข้าวเวียดนามในระยะต่อไปจึงควรมุ่งเน้น ข้าวคุณภาพสูง ข้าวหอม ข้าวพิเศษ ข้าวอินทรีย์ และข้าวที่มีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่ำ รวมถึงการพัฒนากระบวนการตรวจสอบย้อนกลับ การสร้างตราสินค้า และการกระจายตลาดส่งออก เพื่อลดความเสี่ยงจากการพึ่งพาสหรัฐหรือผลิตภัณฑ์ประเภทใดประเภทหนึ่งมากเกินไป

ปัญหาและความท้าทายของการผลิตข้าวเวียดนาม

แม้เวียดนามจะมีศักยภาพสูงในการผลิตและส่งออกข้าว แต่ภาคการผลิตข้าวกำลังเผชิญกับความท้าทายหลายด้าน

1. การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยเฉพาะในสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง ซึ่งเป็นพื้นที่ผลิตข้าวสำคัญ การเพิ่มขึ้นของระดับน้ำทะเลและการรุกตัวของน้ำเค็มอาจทำให้พื้นที่เพาะปลูกลดลงและส่งผลกระทบต่อผลผลิตต่อไร่ นอกจากนี้ ภัยแล้ง ฝนตกหนัก และอุณหภูมิที่สูงขึ้นยังเพิ่มความเสี่ยงต่อผลผลิตและคุณภาพข้าว

2. ต้นทุนการผลิตและความสามารถในการทำกำไรของเกษตรกร เมื่อราคาข้าวมีความผันผวนเกษตรกรบางส่วนอาจเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่นที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่า USDA คาดการณ์ว่าในปีการตลาด 2025/26 พื้นที่เก็บเกี่ยวข้าวของเวียดนามอาจลดลงเหลือประมาณ 6.89 ล้านเฮกตาร์ และผลผลิตข้าวเปลือกประมาณ 42 ล้านตัน ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลจากการเปลี่ยนพื้นที่ไปปลูกพืชที่ให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจสูงกว่า

3. ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการปลูกข้าว เนื่องจากนาข้าวที่มีน้ำขังสามารถปล่อยก๊าซมีเทน ขณะที่การใช้ปุ๋ยไนโตรเจนเกี่ยวข้องกับการปล่อยก๊าซไนตรัสออกไซด์ FAO จึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบการผลิตข้าวที่มีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกลดลง ควบคู่กับการรักษาผลผลิตและรายได้ของเกษตรกร

แนวทางการพัฒนาภาคข้าวเวียดนาม

แนวทางสำคัญในการพัฒนาภาคข้าวของเวียดนาม คือ การเปลี่ยนจากการผลิตที่มุ่งเน้นปริมาณไปสู่ ข้าวคุณภาพสูง มูลค่าสูง และการผลิตที่ยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการใช้พันธุ์ข้าวที่เหมาะสม การจัดการน้ำและปุ๋ยอย่างมีประสิทธิภาพ การลดการใช้สารเคมี การพัฒนาระบบหลังการเก็บเกี่ยว และการเชื่อมโยงเกษตรกรกับผู้ประกอบการตลอดห่วงโซ่อุปทาน นอกจากนี้ การพัฒนาระบบการผลิตข้าวที่ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกเป็นอีกประเด็นที่ได้รับความสำคัญเพิ่มขึ้น โดย FAO สนับสนุนการพัฒนาภาคข้าวในสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงให้เป็นระบบการผลิตที่มีคุณภาพสูงและปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่ำ ซึ่งมีเป้าหมายในการเพิ่มรายได้และความสามารถในการปรับตัวของเกษตรกรควบคู่กับการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ

ข้าวในเวียดนามเป็นทั้งพืชอาหาร สินค้าเศรษฐกิจ และองค์ประกอบสำคัญของระบบเกษตรกรรมและสังคมชนบท โดยมีสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงเป็นฐานการผลิตและการส่งออกที่สำคัญ การพัฒนาภาคข้าวในระยะต่อไปจึงจำเป็นต้องสร้างสมดุลระหว่างผลผลิต คุณภาพ รายได้ของเกษตรกร ความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลก และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ตลอดจนการพัฒนาพันธุ์ข้าวและระบบการผลิตที่มีประสิทธิภาพ จะเป็นปัจจัยสำคัญต่อความยั่งยืนของภาคข้าวเวียดนามในอนาคต

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการส่งออกข้าวในเวียดนาม

ความสำเร็จของการส่งออกข้าวของเวียดนามเกิดจากการบูรณาการหลายปัจจัย ทั้งด้านนโยบายภาครัฐ เทคโนโลยีการเกษตร ทรัพยากรธรรมชาติ และความต้องการของตลาดโลก ซึ่งช่วยให้เวียดนามสามารถพัฒนาศักยภาพการแข่งขันและก้าวขึ้นเป็นหนึ่งในประเทศผู้ส่งออกข้าวรายสำคัญของโลก

1. นโยบายสนับสนุนจากภาครัฐ รัฐบาลเวียดนามมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการผลิตและการส่งออกข้าว ผ่านนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจ การสนับสนุนเงินทุน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการเปิดเสรีทางการค้า โดยเฉพาะหลังการปฏิรูปเศรษฐกิจ “โด่ยเหมย” (Doi Moi) ที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการค้าระหว่างประเทศ (Market Structure of Rice Export in Vietnam from 2010 to 2020, 2022) นอกจากนี้ เวียดนามยังเข้าร่วมข้อตกลงการค้าเสรี เช่น CPTPP และ EVFTA ซึ่งช่วยขยายตลาดส่งออก ลดภาษีทางการค้า และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของข้าวเวียดนามในตลาดโลก (Analysis of factors affecting Vietnam's rice export rate, 2023)

2. ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ พื้นที่สามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง (Mekong Delta) เป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนความสำเร็จของการส่งออกข้าว เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีดินอุดมสมบูรณ์ มีแหล่งน้ำเพียงพอ และเหมาะสมต่อการเพาะปลูกข้าว ส่งผลให้เวียดนามสามารถผลิตข้าวได้ปริมาณมากและมีต้นทุนต่ำ (การพัฒนาภาคการผลิตข้าวในประเทศเวียดนาม, 2557) พื้นที่ดังกล่าวยังสามารถเพาะปลูกได้หลายรอบต่อปี ทำให้ผลผลิตต่อไร่สูงกว่าในหลายประเทศคู่แข่ง

3. การพัฒนาเทคโนโลยีการเกษตร เวียดนามมีการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตข้าวอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านพันธุ์ข้าว ระบบชลประทาน เครื่องจักรกลการเกษตร และเทคโนโลยีหลังการเก็บเกี่ยว ส่งผลให้ผลผลิตต่อไร่เพิ่มขึ้นและสามารถลดต้นทุนการผลิตได้ (Factors Affecting Rice Export Decisions: A Case Study of Vietnam, 2025) การใช้พันธุ์ข้าวคุณภาพสูงและการปรับปรุงมาตรฐานสินค้า ยังช่วยเพิ่มคุณภาพข้าวเวียดนามให้สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้มากขึ้น

4. ต้นทุนการผลิตและแรงงานที่แข่งขันได้ อีกปัจจัยหนึ่งที่ช่วยให้เวียดนามประสบความสำเร็จในการส่งออกข้าว คือ ต้นทุนแรงงานและต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่าหลายประเทศผู้ส่งออกข้าวรายสำคัญ ส่งผลให้สามารถตั้งราคาส่งออกได้แข่งขันในตลาดโลก โดยเฉพาะตลาดเอเชียและแอฟริกา (Bui, T. H. H., & Chen, Q., 2017) นอกจากนี้ รัฐบาลยังมีนโยบายลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มกำไรให้แก่เกษตรกร ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของภาคการผลิตข้าว (กระทรวงพาณิชย์, 2557)

5. ความต้องการของตลาดโลก ความต้องการบริโภคข้าวในตลาดโลก โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา เป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนการเติบโตของการส่งออกข้าวเวียดนาม เวียดนามสามารถปรับปรุงคุณภาพสินค้าและพัฒนาชนิดของข้าวให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคในแต่ละภูมิภาคได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Factors Affecting Rice Export Decisions: A Case Study of Vietnam, 2025) นอกจากนี้ การขยายตลาดส่งออกไปยังกว่า 120 ประเทศทั่วโลก ยังช่วยกระจายความเสี่ยงทางการค้าและเพิ่มรายได้จากการส่งออก (Bui, T. H. H., & Chen, Q., 2017)

6. การพัฒนาโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทาน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคม ท่าเรือ และระบบโลจิสติกส์ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการขนส่งสินค้าเกษตร ลดต้นทุน และทำให้การส่งออกมีความรวดเร็วมากขึ้น รวมถึงการเชื่อมโยงระหว่างเกษตรกร โรงสี และผู้ส่งออกอย่างเป็นระบบ (A model of factors affecting export performance of rice and coffee exporters in Vietnam, 2020)

สรุป ความสำเร็จของการส่งออกข้าวเวียดนามไม่ได้เกิดจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง แต่เป็นผลจากการทำงานร่วมกันของปัจจัยเชิงระบบ กล่าวคือ นโยบายภาครัฐทำหน้าที่สร้างสภาพแวดล้อมและโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการผลิตและการค้า ขณะที่ทรัพยากรธรรมชาติเป็นฐานสำคัญของการผลิต เทคโนโลยีช่วยเพิ่มผลิตภาพและคุณภาพ ต้นทุนการผลิตที่เหมาะสมช่วยเสริมความสามารถในการแข่งขัน ความต้องการของตลาดเป็นแรงขับเคลื่อนให้เกิดการปรับปรุงสินค้า และระบบโลจิสติกส์กับห่วงโซ่อุปทานทำหน้าที่เชื่อมโยงผลผลิตจากเกษตรกรไปสู่ตลาดโลก

บทสรุป

การส่งออกข้าวมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของเวียดนามอย่างมาก เนื่องจากเป็นแหล่งรายได้หลักของภาคเกษตรกรรมและสร้างเงินตราต่างประเทศให้แก่ประเทศ อีกทั้งยังช่วยพัฒนาเศรษฐกิจชนบทและยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร โดยเฉพาะในพื้นที่สามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงซึ่งเป็นแหล่งผลิตข้าวสำคัญ ปัจจัยที่ทำให้เวียดนามประสบความสำเร็จในการส่งออกข้าว ได้แก่ การสนับสนุนจากภาครัฐ ความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่เพาะปลูก การพัฒนาเทคโนโลยีการเกษตร ต้นทุนการผลิตที่แข่งขันได้ และการขยายตลาดการค้าระหว่างประเทศ นอกจากนี้ เวียดนามยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพข้าวและระบบโลจิสติกส์ ส่งผลให้สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้อย่างต่อเนื่อง

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษา

ความสำเร็จของการส่งออกข้าวเวียดนามเป็นผลจาก “ระบบบูรณาการ 6 ปัจจัย” ได้แก่ นโยบายภาครัฐ ทรัพยากรธรรมชาติ เทคโนโลยีการเกษตร ต้นทุนการผลิต ความต้องการของตลาดโลก และโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทาน โดยมีความสามารถในการแข่งขันเป็นกลไกเชื่อมโยง และมีความสำเร็จในการส่งออกอย่างยั่งยืนเป็นผลลัพธ์ที่สำคัญ ทั้งนี้ทิศทางการแข่งขันกำลังเปลี่ยนจากการเน้นปริมาณและราคาไปสู่คุณภาพ มูลค่าเพิ่ม การตรวจสอบย้อนกลับ การสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์และความยั่งยืน

ภาพ 1 : ความสำเร็จของการส่งออกข้าวเวียดนาม จาก ChatGPT (2026)

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงพาณิชย์. (2557). การพัฒนาภาคการผลิตข้าวในประเทศเวียดนาม. กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ.
- CGIAR System. (2023). Vietnam launches the One million hectares program specializing in high-quality low-emission rice production.
- International Rice Research Institute. (2026). Mekong Delta's low-emission rice program surpasses targets, sets new standards for sustainable production.
- U.S. Department of Agriculture, Foreign Agricultural Service. (2025). Grain and feed annual: Vietnam (Report No. VM2025-0015).
- Viet Nam News. (2025). Cooperatives lead the way in Mekong Delta's humongous sustainable rice project.
- Vietnam News Agency. (2025). Vietnam overtakes Thailand to become world's second-largest rice exporter. VietnamPlus.
- Vietnam News Agency. (2026). Vietnam exports over 8 million tonnes of rice, earning 4.1 billion USD in 2025. VietnamPlus.

- A model of factors affecting export performance of rice and coffee exporters in Vietnam. (2020). Uncertain publication source.
- An analysis of factors influencing rice export in Vietnam based on gravity model. (2017). International Journal of Economics and Financial Issues.
- Analysis of factors affecting Vietnam's rice export rate. (2023). Journal of Asian Trade and Economic Studies.
- Bui, T. H. H., & Chen, Q. (2017). An analysis of factors influencing rice export in Vietnam based on gravity model. Journal of the Knowledge Economy, 8(3), 830–844.
- Factors affecting rice export decisions: A case study of Vietnam. (2025). Asian Journal of Agricultural Economics
- Food and Agriculture Organization of the United Nations. (2025). The development of a low-emission and high-quality rice sector in the Mekong River Delta. FAO Vietnam
- Food and Agriculture Organization of the United Nations. (2026). FAO GIEWS country brief: Viet Nam. FAO GIEWS – Viet Nam
- Market structure of rice export in Vietnam from 2010 to 2020. (2022). Vietnam Trade and Industry Review.
- Opportunities and challenges for rice export. (2024). Vietnam Trade Promotion Agency.
- Vietnamese farmers earn record \$5.7 billion from rice exports. (2025). Vietnam Economic News.
- Vietnam's rice exports: Opportunities and challenges. (2021). Vietnam Institute of Industry and Trade Information.
- OpenAI. (2026). ChatGPT (ความสำเร็จของการส่งออกข้าวเวียดนาม]. <https://chatgpt.com/c/6aba774b-0aa4-83ec-a807-169a8325835e>